

PRATARMĖ

Šis tęstinio leidinio tomas – septintasis. Jis skirtas 2013–2014 m. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos veiklai atskleisti. Svarbiausias šių metų įvykis – lietuvių literatūros klasiko Kristijono Donelaičio (1714–1780) 300-osios gimimo metinės – data, įtraukta į UNESCO minėtinų sukakčių sąrašą. Bibliotekos bendruomenė aktyviai dalyvavo minint Donelaičio metus: rengė parodas, skaitė pranešimus, parengė ir išleido bibliografijos rodyklę „Kristijonas Donelaitis“. Apie tai ir kitus svarbius įvykius bei atliktus darbus informuojama čia išspausdintose Bibliotekos veiklos ataskaitoje ir kronikoje.

Šiame metraščio tome skelbiami moksliniai straipsniai ir kiti tekstai buvo rengiami iki pat 2018 m. rudens. Todėl kai kurie iš jų atliepia tolesnių metų kultūros aktualijas. 2017-aisiais buvo svariai paminėta reikšminga Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės knygos istorijos data: prieš 500 metų Prahoje pradėta leisti *Rusėniškoji Biblija*. Jos rengėjas ir leidėjas – iš LDK kilęs Pranciškus Skorina (prieš 1490 – prieš 1552) – 1522 m. Vilniuje įsteigė pirmąją mūsų valstybėje spaustuve. Tad leidinys pradamas Prahos universiteto docento, Lietuvių kalbos instituto vyresniojo mokslo darbuotojo Iljos Lemeškino straipsniu „Simeonas Rusas ir Pranciškus Skorina“, kuriame, remiantis keturiais archyviniais šaltiniais, atskleidžiami nauji P. Skorinos ir jo jaunesniojo sūnaus Simeono biografijos faktai.

Toliau „Mokslinių straipsnių“ skyriuje skelbiami dviejų Bibliotekos restauratorių – Birutės Giedraitienės ir Aušros Čiuladienės – medžiaginių senųjų dokumentų savybių tyrimų rezultatai, gauti bendradarbiaujant su kolegėmis iš kitų institucijų. Senųjų knygų įrišai nagrinėjami Enrikos Blikertaitės ir Gražinos Smaliukienės straipsniuose. Retų spaudinių skyriaus darbuotoja Violeta Radvilienė aptaria LMA Vrublevskių bibliotekoje saugomą bibliografinę retenybę – 1690 m. Kijeve išleistą panegiriką *Capitolium perennis gloriae*, skirtą Kairiakrantės Ukrainos Zaporožės kazokų kariuomenės etmonui Ivanui Mazepai pagerbti. Naujų įžvalgų apie Bibliotekoje saugomą kunigo Pranciškaus Tičkovskio kolekciją ir archyvą pateikia menotyrininkė dr. Neringa Markauskaitė. Moterų indėlis į 1907 m. įkurtos Lietuvių mokslo draugijos veiklą nagrinėjamas Eglės Paškevičiūtės-Kundrotienės straipsnyje. Istorikė Rasa Sperskienė atkleidžia pagrindines Lietuvos visuomenės pokyčių Pirmojo pasaulinio karo pradžioje tendencijas, o dr. Birutė Railienė supažindina su pirmuoju pasaulyje mokslo istorijos žurnalu *Isis* (Izidė) ir jo įkūrėjo George'o Sartono požiūriu į mokslo istorijos bibliografiją.

P. Skorinos tema tęsiama dar dvejose publikacijose. Čekų mokslininkas Tomášas Hoskovec pranešime „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštija kaip europinis fenomenas: apie kultūrinį ir istorinį Pranciškaus Skorinos suvokimo kontekstą“, rusų kalba skaitytame Prahoje vykusiame Skorinos Biblijos 500-osioms metinėms skirtame tarptautiniame simpoziume, savitai ir originaliai interpretuoja daugiakalbę LDK raštiją. Vienos universitete dirbanti lituanistė Lina Pestal supažindina su rankraštinio Austrijos valstybės archyve saugomu šaltiniu, kuriame Pranciškus Skorina minimas kitu, iki šiol nežinotu vardu.

Šiame metraščio tome nepamirštas ir K. Donelaičio vardas: lietuviškoji donelaitika aptariama Daivos Narbutienės parašytoje Domo Kauno studijos, skirtos K. Donelaičio atminties paveldui, recenzijoje.

Skyriuje „Iš Bibliotekos rinkinių“ skelbiamas Justinos Kučinskaitės-Toliautienės straipsnis apie Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Retų spaudinių skyriaus albumų fonde saugomą unikalų į vieną aplanką susegtų dokumentų rinkinį *Album pamiątkowy P. Selingera* (XIX a. vidurys – XX a. pr.), 1949 m. į Biblioteką patekusį su kolekcininko Liucijono Uzemblos archyvu.

Skyrelyje „Laiko ženklai“ savo prisiminimais apie kurį laiką Bibliotekoje dirbusią Juliją Paltarokaitę-Šalkauskienę pasidalijo jos sūnus, šviesios atminties Julius Šalkauskas (1931–2018) – fizikos mokslų daktaras, ilgametis LMA Vrublevskių bibliotekos skaitytojas.

Kaip įprasta, leidinys baigiamas mokslinės sekretorės Leokadijos Kairelienės parengta Bibliotekos 2013–2014 m. veiklos ataskaita, Birutės Railienės sudaryta tų pačių metų Bibliotekos veiklos kronika ir Rūtos Kazlauskienės surinktais bibliografiniais duomenimis apie Biblioteką 2013–2014 m. žiniasklaidoje.

Dėkojame šio leidinio mokslinių straipsnių recenzentams, įdėmiai susipažinusiems su publikacijų turiniu ir davusiems vertingų patarimų.

Redaktorių kolegija